

Kahramanmaraş İlinde Dane Mısır ve Pamuk Üretiminde Girdi Gereksinimi ve Karlılıkları Açısından Karşılaştırmalı Analizi

¹Serhan CANDEMİR*, ²Nuray KIZILASLAN, ²Halil KIZILASLAN, ³Osman UYSAL, ⁴Mehmet AYDOĞAN

¹Doğu Akdeniz Geçit Kuşağı TAEM, Kahramanmaraş

²Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Tokat

³Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Mersin

⁴Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun

*Sorumlu yazar: serhan_candemir@hotmail.com

Geliş Tarihi: 17.12.2015

Düzeltilme Geliş Tarihi: 15.07.2016

Kabul Tarihi: 20.10.2016

Özet

Pamuk ve mısır, Ülke ve Bölge ekonomisi açısından stratejik ve önemli ürünlerdir. Aynı iklim ve toprak koşullarında üretimi yapılabilen söz konusu ürünler rakip olma özelliği taşıdığı gibi münavebe sistemi içerisinde yer alan ürünlerdir. Bölge tarımı açısından incelendiğinde 1992-2003 yılları arasında geniş ekim alanına sahip olan pamuk bitkisi 2003 yılından sonra giderek ekim alanlarında azalma eğilimi göstermiştir. Buna karşın mısır ekim alanları ise 2003 yılından sonra giderek artarak 2014 yılına gelindiğinde bölgede geniş ekim alanlarına sahip bir ürün olmuştur. Söz konusu ekim alanlarında görülen değişimin ürünlerin maliyeti ve karlılığı, aynı zamanda üretimde kullanılan girdilerin miktarı açısından karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Her iki üretim faaliyetinin maliyet ve girdi gereksinimleri hesaplanarak, mutlak ve nispi karlılıkları hesaplanmıştır. Tarımsal desteklerle birlikte pamuk üretiminin mısır üretimine göre daha karlı bir faaliyet olmasına karşın, pamuk üretiminin mısır üretimine göre daha emek yoğun bir üretim faaliyeti gerektirmesi pamuk üretiminden vazgeçişlerin devam etmesine neden olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Pamuk, mısır, Kahramanmaraş, mutlak kar, nispi kar

Comparative Analysis in Terms of Entry Requirements and Profitability in Grain Maize and Cotton Production in Kahramanmaraş Province

Abstract

Cotton and corn, Regions are strategic and important product in terms of economy. It said climate and soil conditions in the production of goods are products which can be located within the rotation system as the property of being competitors. In terms of agriculture the region between, 1992-2003, after extensive acreage to cotton plants which have tended to decrease in 2003, increasing acreage. In contrast, corn acreage increased steadily since 2003 has been a product with large acreage in the region when it comes to 2014. The cost of alterations in said product under cultivation and profitability, but also in terms of the amount of inputs used in the production was investigated in a comparative manner. Although it is more profitable compared to corn production activities with production of cotton in agricultural support according to production of cotton production requires more intensive corn production activities leads to the continuation of cotton production renunciation.

Key words: Cotton, corn, Kahramanmaraş, absolute profit, relative profit

Giriş

Çalışma kapsamında incelenen mısır ve pamuk iklim, toprak ve ekonomik özellikleri ile Kahramanmaraş ilinde birbirine alternatif olabilen,

Türk tarımı için stratejik olan ve yem, tekstil, enerji gibi birçok sektörün hammaddesi konumunda olan ürünlerdir. Bu tür stratejik öneme haiz ürünlerin maliyet ve gelirlerinin belirlenmesi üreticiler ve

ekonomi politikasını yürütenler açısından büyük önem taşımaktadır. Tarımsal ürün maliyetleri ile ilgili araştırmaların sonuçları, hükümetlerin fiyat politikalarını saptamalarında başvurabilecekleri bir araç olmaktadır. Tarımsal ürün maliyetleri işletmelerde özellikle fiziki üretim girdilerinin kullanım düzeylerinin belirlenmesi, işgücü planlaması, finansman programlarının yapılması ve ürün bütçelerinin hazırlanmasında yaygın olarak kullanılmaktadır.

Kahramanmaraş ili 2013 yılı verilerine göre 356 bin hektar tarım arazisi ile Türkiye’de tarım alanları sıralamasında 21. sırada yer almaktadır (TÜİK, 2014). Kahramanmaraş ili bulunduğu coğrafi konum sebebiyle üç farklı havzada sınırları olan geçit bölgesi özelliği taşıyan ve bu sebeple tarımsal ürün deseni zengin bir ildir.

1992-2013 yılları arasında Kahramanmaraş ili mısır ve pamuk ekim alanlarındaki değişim Şekil 1 de verilmiştir. 1992 yılında Kahramanmaraş ilinde 119500 dekar olan pamuk ekim alanı 2003 yılında 193000 dekar kadar çıkmış ve sonraki yıllarda azalma eğilimi göstermiştir. Buna karşın mısır ekim alanları 1992 yılında 22060 dekar iken 2013 yılına kadar, ekim alanlarında dalgalanmalar söz konusu olsa da, artış göstererek 297449 dekar kadar ulaşmıştır. Benzer durum Türkiye pamuk ve mısır ekim alanlarındaki değişimde de görülmektedir. Nitekim 1992 yılında Türkiye’de 6.4 milyon dekar civarında olan pamuk ekim alanı 2013 yılında 4.5 milyon dekara gerilemiş ve 1992 yılında 5.3 milyon dekar olan mısır ekim alanı 2013 yılında 6.6 milyon dekara kadar artmıştır (TÜİK, 2014).

Bu çalışmanın amacı, Kahramanmaraş ilinde geniş ekim alanlarına sahip olan mısır ve pamuk üretimlerinin karşılaştırmalı ekonomik analizini yapmak, girdi maliyetlerini ve miktarlarını tespit etmektir.

Materyal ve Yöntem

Çalışma 2013 yılında pamuk ve mısır ekimlerinin en yoğun olarak gerçekleştiği Kahramanmaraş ili Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinde yürütülmüştür. Çalışmada kullanılan veriler birincil ve ikincil verilerden oluşmaktadır. Birincil veriler Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinde mısır ve pamuk üretimi yapan üreticilerden yüz yüze anket yöntemi ile toplanmıştır. Çalışmada kullanılan ikincil veriler ise Türkiye İstatistik Kurumu ve konu ile ilgili yapılmış önceki çalışmalardan derlenmiştir.

Çalışma sahası olarak ele alınan Pazarcık ve Türkoğlu ilçeleri dane mısır ve pamuk üretim alanlarının yoğun olduğu, her iki üretim faaliyetinin aynı anda yapıldığı ilçelerdir. Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinde mısır ve pamuk üretimi yapan işletmeler, karşılaştırma yapabilmek amacıyla, iki ayrı popülasyon olarak değerlendirilmiştir. Her iki ürünün

üreten üreticilere ait bilgiler Kahramanmaraş İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü’nden temin edilmiştir. İşletmelere ait popülasyon oluşturulurken mısır ve pamuk ekim alanları dikkate alınmıştır. Örneğe alınacak işletmelerin belirlenmesinde değişim katsayısının %75’in üstünde hesaplanmasından dolayı tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntemde ana kitleyi homojen tabakalara ayırıp daha az örnekle, daha sağlıklı ve ayrıntılı bir çalışma mümkün olabilmektedir (Güneş ve Arıkan, 1998). İşletmeler, işletme büyüklüklerine göre 3 tabakaya ayrılmıştır. Tabaka sınırları 1-50 da, 51-100 da ve 101> da olarak belirlenmiştir. Örnek hacminin belirlenmesinde tabakalı örnekleme yöntemlerinden Neyman tarafından önerilen istatistikî formül kullanılmıştır (Yamane, 1967; Kızılaslan ve Kızılaslan, 2005).

$$n = \frac{[\sum(N_h * S_h)]^2}{N^2 * D^2 + \sum(N_h * S_h^2)} \quad D^2 = (d / t)^2$$

n = Örnek hacmi
 N_h = h’inci tabakaya ait örnekleme çerçevesindeki işletme sayısı
 S_h = h’inci tabakadaki verilerin standart sapması
 S_h^2 = h’inci tabakadaki verilerin varyansı
 N = Örnekleme çerçevesindeki işletme sayısı
 d = Ortalamadan belli bir % sapmayı,
 t = Belli bir güven aralığı için t tablo değerini ifade etmektedir.

Araştırmada örnek hacminin belirlenmesinde, %5 hata ve %95 güven ($t = 1.96$) sınırları içerisinde çalışılmış 43 Mısır ve 42 Pamuk işletmesi örnek işletme olarak belirlenmiştir.

Mısır ve Pamuk üretim faaliyetleri için girdi kullanım miktarları ve toplam üretim maliyetleri hesaplanmıştır. Üretim maliyetini oluşturan masraflar değişen ve sabit masraflar olarak sınıflandırılmış ve tüm maliyet unsurları dikkate alınmıştır.

Çalışmada değişen masraflar; gübre masrafları, ilaçlama masrafları, ekipman masrafları, geçici işgücü masrafları, su masrafları ve tohum masraflarının yanında döner sermaye faizinden oluşmaktadır. İşletmeye ait kaynakların kullanıldığı durumlarda ise alternatif maliyet (fırsat maliyeti) prensibinden hareketle, üretimde kullanılan mal ve hizmetler işletmeye ait olsa bile benzer fiyatlarla fiyatlandırılmıştır. Aile işgücü ücret karşılığı ve makine çeki gücü giderleri fırsat maliyeti prensibinden hareket edilerek ilgili işler kira karşılığı yaptırılmış gibi fiyatlandırılmıştır.

Değişken masrafların faizi (döner sermaye faizi), fırsat maliyetini temsil etmektedir. Söz konusu üretim girdileri tutarının başka bir alanda kullanılmış

olması durumunda elde edilebilecek faiz gelirini ifade etmektedir. Bu girdilerin üretimde kullanılmaları ile faiz gelirinden vazgeçilmekte ve bu nedenle de fırsat maliyetini yansıtan faiz bir masraf olarak değerlendirilmektedir. Türkiye’de, bu amaçla T.C. Ziraat Bankası’nın tarımsal kredi faizi, sermayenin tarımsal üretimde bağlı kaldığı süreler dikkate alınarak kullanılmaktadır (Kıral ve ark., 1999; Bayramoğlu ve ark., 2010; Özalp ve Yılmaz, 2013; Alemdar ve ark., 2014).

Döner sermaye faizinin hesaplanmasında T.C. Ziraat Bankasının 2013 yılında bitkisel üretim için belirlediği %5 kredi faiz oranı kullanılmıştır.

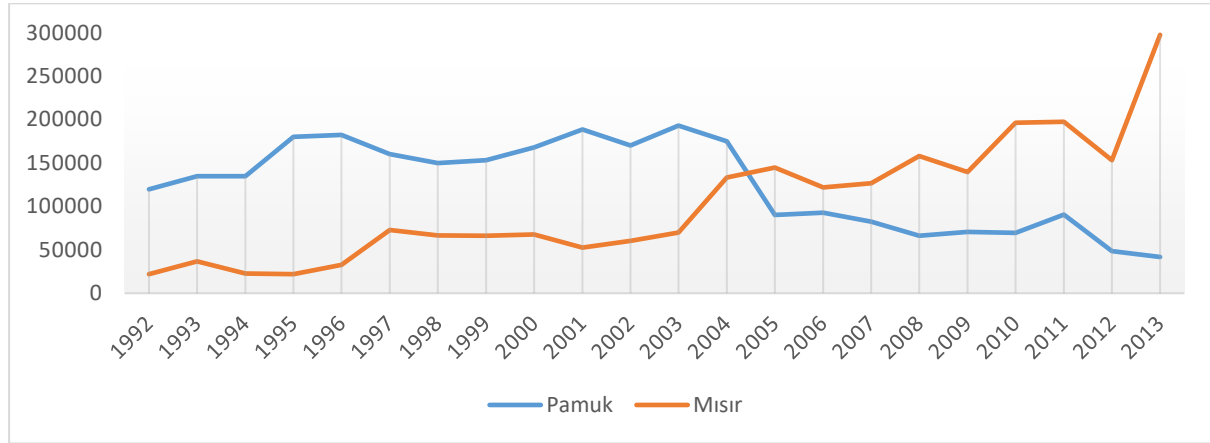
Sabit masraflar üretim miktarına bağlı olmayan kısa dönemde üretim yapılmaya dahi gerçekleşen masraflardır. Çalışmada sabit masraflar, arazi kirası ve genel idari giderlerden

oluşmaktadır. Tarımsal işletmecilik alanında genellikle üretim masrafları toplamının %3’ü genel idare giderleri olarak hesaplanmaktadır. Bu çalışmada genel idare giderleri karşılığı olarak üretim masraflarının %3’ü alınmıştır.

İncelenen işletmelerde ürünlerin satış fiyatları ve gayrisafi üretim değerlerinin hesaplanmasında, çiftçi eline geçen ana ürünün satış fiyatı dikkate alınmıştır. Mısır ve Pamuğun birim alana nisbi ve mutlak (net) karların hesaplanmasında ise;

Nisbi Kar = Gayrisafi (brüt) Üretim Değeri / Üretim Masrafları

Mutlak (Net) Kar = Gayrisafi (brüt) Üretim Değeri – Üretim Masrafları; formülleri kullanılmıştır (Açıl ve Demirci, 1984; Kıral ve ark.,1999; Tanrıvermiş, 2000).

Şekil 1. Kahramanmaraş ili mısır ve pamuk ekim alanları (TÜİK, 2014)

Bulgular ve Tartışma

Üreticilerin Demografik Özellikleri

Kahramanmaraş ilinde mısır üretimi yapan üreticilerin yaş ortalaması yaklaşık 53.5, pamuk üretimi yapan üreticilerin yaş ortalamasının ise 54.5 olduğu belirlenmiştir. Mısır üretimi yapan üreticilerin 41-50 yaş grubu, pamuk üretimi yapan üreticilerin ise 51-60 yaş grubunda yoğunlaştığı görülmektedir (Çizelge 1).

Mısır üretimi yapan üreticilerin çoğunluğu ortaokul (%34.9) eğitim düzeyine sahip iken, pamuk üreticilerinin çoğunluğunun ilkokul (%33.3) eğitim düzeyine sahip oldukları tespit edilmiştir. Her iki üretim faaliyetini gerçekleştiren üreticilerin %75 gibi büyük bir kısmı ortaokul ve altında eğitim seviyesine sahip üreticilerden oluşmaktadır (Çizelge 1).

Mısır üreticilerinin ortalama ekim alanı 86.7 da olarak belirlenirken, ortalama ekim alanının %71.5’i mülk araziden ve %28.5’i kira arazilerinden oluşmaktadır. Pamuk üreticilerinin ortalama ekim alanı ise 113.4 da olarak saptanmış ve ortalama

ekim alanının %68.7’si mülk araziden ve %31.3’ü kira arazilerinden oluştuğu belirlenmiştir (Çizelge 1).

Üreticilerin hane büyüklüğü incelendiğinde, mısır üretimi yapan üreticilerin ortalama hane büyüklüğü 5.26 olarak belirlenirken, pamuk üretimi yapan üreticilerin ortalama hane büyüklüğü 4.74 olarak belirlenmiştir. Her iki üretim faaliyetinde de hane büyüklüğü 4-6 kişi grubunda yoğunlaşmaktadır (Çizelge 1).

Üreticilerin Mısır ve Pamuk Ekim Nedenleri

Çalışmada üreticilerin mısır ve pamuk üretme nedenleri incelenmiştir. Mısır üretimi yapan çiftçilerin %34.9’u mısır üretim faaliyetinin kolay olmasından dolayı, %32.6’sı geçim amaçlı ve %30.2’si işgücü isteğinin az olmasından dolayı mısır üretimi yaptıklarını belirtmiştir. Pamuk üreticilerinin ise %47.1’i geçim amaçlı pamuk üretimi yaptığını ifade ederken, %29.4’ü vazgeçemediğinden ve %20.6’sı ise kârlı olduğu için pamuk ürettiğini belirtmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 1. Mısır ve pamuk üretimi yapan üreticilerin demografik özellikleri

Yaş Grupları	Mısır Üreticileri		Pamuk Üreticileri	
	Sayı	%	Sayı	%
40 yaş altı	6	14.0	4	9.5
41-50	15	34.9	12	28.6
51-60	10	23.3	15	35.7
61 ve üstü	12	27.9	11	26.2
Toplam	43	100.0	42	100.0
Eğitim Seviyesi				
Okuryazar	12	27.9	5	11.9
İlkokul	8	18.6	14	33.3
Ortaokul	15	34.9	13	31.0
Lise	8	18.6	10	23.8
Toplam	43	100.0	42	100.0
Hanedeki Birey Sayısı				
1-3	13	30.2	11	26.2
4-6	25	58.1	25	59.5
7 ve üstü	5	11.6	6	14.3
Toplam	43	100	42	100.0
Kooperatif Üyeliği				
Evet	28	65.1	30	71.4
Hayır	15	34.9	12	28.6
Toplam	43	100.0	42	100.0
Arazi Mülkiyet				
Mülk (Da)	62.0	71.5	77.9	68.7
Kira (Da)	24.7	28.5	35.5	31.3
Toplam (Da)	86.7	100.0	113.4	100.0

Çizelge 2. Üreticilerin mısır ve pamuk ekim nedenleri (%)

	Mısır ekim nedeni			
	Geçim amaçlı	İşgücü isteğinin azlığı	Üretim faaliyetinin kolay olması	Diğer
50 da <	25.0	43.8	25.0	6.3
51-100 da	25.0	31.3	43.8	0.0
101 da >	54.5	9.1	36.4	0.0
Toplam	32.6	30.2	34.9	2.3
	Pamuk ekim nedeni			
	Geçim amaçlı	Kârlı olduğu için	Vazgeçilemediğinden	Diğer
50 da <	66.7	8.3	16.7	8.3
51-100 da	25.0	25.0	50.0	0.0
101 da >	50.0	30.0	20.0	0.0
Toplam	47.1	20.6	29.4	2.9

Mısır ve Pamuk Üretimlerinin Makine Çeki Gücü ve İşgücü İhtiyaçları

Mısır ve pamuk üreten işletmelerin makine çeki gücü ve işgücü kullanımları incelenmiştir. Mısır üretim faaliyeti çeki gücü kullanımı incelendiğinde, işletmeler ortalaması olarak 2.30 sa/da makine çeki gücüne ihtiyaç bulunmaktadır. Kullanılan toplam makine çeki gücünün %37.39'u sürüm işlemlerinde kullanılırken, %24.78'i çapa ve %12.17'si ilaçlama işlemlerinde kullanılmaktadır. Pamuk üretiminde ise işletmeler ortalamasına göre toplam 3.11 sa/da çeki gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Kullanılan toplam

makine çeki gücünün %50.16'sı çapa işlemlerinde, %24.12'si sürüm işlemlerinde ve %7.40'ı hasat işlemlerinde kullanılmaktadır. Her iki üretim faaliyeti de arazi miktarı büyüdükçe dekara düşen makine çeki gücü saati azaltmaktadır (Çizelge 3).

İşgücü kullanımları karşılaştırıldığında ise mısır üretiminde işletmeler ortalamasına göre toplam 5.08 sa/da toplam işgücüne ihtiyaç bulunmaktadır. Toplam işgücü ihtiyacının %44.88'i sulama işlemlerinde kullanılırken, %23.28'i sürüm ve %13.39'u çapa işlemlerinde kullanılmaktadır.

Çizelge 3. Mısır ve pamuk üretimlerinde çeki gücü kullanımı

Uygulamalar	Mısır								Pamuk							
	50 da <		51-100 da		101 da >		İşletmeler ortalaması		50 da <		51-100 da		101 da >		İşletmeler ortalaması	
	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%
Sürüm	1.07	37.28	0.79	34.96	0.65	0.42	0.86	37.39	0.82	24.62	0.84	26.09	0.57	20.65	0.75	24.12
Ekim	0.20	6.97	0.15	6.64	0.12	0.08	0.16	6.96	0.12	3.60	0.12	3.73	0.09	3.26	0.11	3.54
Boğaz doldurma	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.06	1.80	0.06	1.86	0.04	1.45	0.05	1.61
Gübreleme	0.43	14.98	0.23	10.18	0.11	0.07	0.27	11.74	0.18	5.41	0.16	4.97	0.16	5.80	0.16	5.14
İlaçlama	0.38	13.24	0.29	12.83	0.13	0.08	0.28	12.17	0.05	1.50	0.11	3.42	0.07	2.54	0.08	2.57
Çapa	0.65	22.65	0.65	28.76	0.34	0.22	0.57	24.78	1.70	51.05	1.50	46.58	1.51	54.71	1.56	50.16
Hasat	0.02	0.70	0.02	0.88	0.02	0.01	0.02	0.87	0.26	7.81	0.25	7.76	0.18	6.52	0.23	7.40
Taşıma	0.11	3.83	0.13	5.75	0.16	0.10	0.13	5.65	0.15	4.50	0.18	5.59	0.14	5.07	0.16	5.14
Toplam	2.87	100.00	2.26	100.00	1.53	1.00	2.30	100.00	3.33	100.00	3.22	100.00	2.76	100.00	3.11	100.00

Çizelge 4. Mısır ve pamuk üretimlerinde iş gücü kullanımı

Uygulamalar	Mısır								Pamuk							
	50 da <		51-100 da		101 da >		İşletmeler ortalaması		50 da <		51-100 da		101 da >		İşletmeler ortalaması	
	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%	sa/da	%
Sürüm	1.36	22.30	1.00	19.42	0.81	23.28	1.09	21.46	1.05	10.66	1.03	10.88	0.71	8.50	0.94	10.17
Ekim	0.26	4.26	0.19	3.69	0.16	4.60	0.21	4.13	0.16	1.62	0.15	1.58	0.12	1.44	0.14	1.52
Boğaz doldurma	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.08	0.81	0.11	1.16	0.07	0.84	0.09	0.97
Gübreleme	0.49	8.03	0.25	4.85	0.18	5.17	0.32	6.30	0.21	2.13	0.18	1.90	0.16	1.92	0.18	1.95
İlaçlama	0.39	6.39	0.29	5.63	0.13	3.74	0.29	5.71	0.05	0.51	0.11	1.16	0.07	0.84	0.08	0.87
Çapa	0.78	12.79	0.78	15.15	0.40	11.49	0.68	13.39	5.27	53.50	5.03	53.12	4.71	56.41	5.01	54.22
Sulama	2.62	42.95	2.43	47.18	1.55	44.54	2.28	44.88	2.28	23.15	2.11	22.28	1.93	23.11	2.10	22.73
Hasat	0.06	0.98	0.05	0.97	0.05	1.44	0.05	0.98	0.56	5.69	0.54	5.70	0.40	4.79	0.50	5.41
Taşıma	0.16	2.62	0.19	3.69	0.19	5.46	0.16	3.15	0.18	1.83	0.22	2.32	0.16	1.92	0.19	2.06
Toplam	6.10	100.0	5.15	100.00	3.48	100.00	5.08	100.00	9.85	100.00	9.47	100.00	8.35	100.00	9.24	100.00

Pamuk üretiminde ise işletmeler ortalamasına göre toplam 9.24 sa/da işgücüne ihtiyaç bulunmaktadır. Toplam işgücü kullanımının %54.22'si çapa, %22.73'i sulama ve %10.17'si sürüm işlemlerinde kullanılmaktadır. Makine çeki gücü kullanımlarında olduğu gibi işgücü kullanımlarında da her iki üretim faaliyetinde arazi miktarı arttıkça dekara işgücü ihtiyaçları düşmektedir (Çizelge 4).

Makine çeki gücü ve işgücü ihtiyaçları karşılaştırıldığında pamuğun mısıra göre daha fazla çeki gücü ve işgücü ihtiyacı olduğu ve mısıra göre daha fazla emek yoğun bir üretim faaliyeti olduğu ortaya çıkmaktadır.

Mısır ve Pamuk Üretim Masrafları

Kahramanmaraş ili Pazarcık ve Türkoğlu ilçelerinde mısır üretimi yapan işletmelerin ortalama üretim masrafları 695.44 TL/da olarak hesaplanmıştır. Üretim masraflarının %68.91'ini değişken, %31.09'unu ise sabit masraflar oluşturmaktadır. Üretim masraflarının büyük bir bölümünü oluşturan değişken masrafların %41.2'sini ekipman masrafları, %22'sini ise gübre masrafları oluşturmaktadır. Bu masrafları değişken masraflar içindeki oranına göre sırasıyla tohum, işçilik, su ve ilaç masrafları takip etmektedir. Verim açısından incelendiğinde ortalama mısır verimi 1170.93 kg/da olarak tespit edilmiş olup arazi büyüklüklerine göre verim 1125 ile 1250 kg/da arasında değişiklik göstermiştir. Dekara üretim masrafı ve verim dikkate alındığında kg ürün maliyeti 0.59 TL olarak hesaplanmıştır. Arazi büyüklüklerine göre kg ürün maliyeti incelendiğinde arazi büyüklüğü arttıkça kg başına ürün maliyeti düşmektedir. Küçük ölçekli işletmelerde kg ürün maliyeti 0.62 TL iken büyük ölçekli işletmelerde maliyet 0.58 TL'ye düşmektedir (Çizelge 5).

Araştırma alanı içindeki pamuk üretimi yapan işletmelerin ortalama üretim masrafları 856.64 TL/da olarak hesaplanmıştır. Üretim masraflarının %70.1'ini değişken masraflar, %29.9'unu sabit masraflar oluşturmaktadır. Değişken masrafların %47.4'ünü ekipman masrafları, %14.8'ini ise gübre masrafları oluşturmaktadır. Bu masrafları değişken masraflar içindeki oranına göre sırasıyla işçilik, ilaç, su ve tohum masrafları takip etmektedir. Verim açısından incelendiğinde, ortalama pamuk verimi 479 kg/da olarak tespit edilmiş olup arazi büyüklüklerine göre verim 417 kg/da ile 532.31 kg/da arasında değişmiştir. Birim ürün maliyetleri hesaplandığında, kg ürün maliyeti 1.79 TL olarak hesaplanmıştır (Çizelge 5).

Çizelge 6'da mısır ve pamuk üretim faaliyetlerinin ekonomik karşılaştırılması yapılmıştır. Çizelge incelendiğinde mısırın GSÜD 655.72 TL/da

iken, pamuğun GSÜD 671 TL/da olarak hesaplanmıştır. Mısıra ve pamuğa verilen prim destekleri eklendiğinde mısırın GSÜD 702.56 TL/da ve pamuğun GSÜD 910.78 TL/da olarak hesaplanmıştır. İki ürünün mutlak kar açısından karşılaştırılması yapıldığında, mısırın pamuğa göre daha karlı olduğu görülmektedir. Buna karşın prim desteği eklendiğinde pamuğun mısıra göre daha karlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Nispi kar açısından ele alındığında ise destek sonrası mısırın nispi karı 1.01 iken pamuğun nispi karı 1.06 olduğu tespit edilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Kahramanmaraş ve Türkiye için birçok sektöre hammadde olması açısından stratejik öneme haiz olan mısır ve pamuk üretim faaliyetlerinin ekonomik açıdan karşılaştırılmasının yapıldığı bu çalışmada üreticilerin üretim masraflarının yanı sıra demografik özellikleri, mısır ve pamuk ekim nedenleri incelenmiştir.

Yapılan hesaplamalara göre pamuktaki prim desteği dâhil GSÜD, mısırdaki prim desteği dâhil GSÜD'ne göre daha fazladır. Ancak, pamuğun üretim masraflarının fazla olması mutlak ve nispi kar açısından yapılan karşılaştırmayı daha anlamlı kılmaktadır. Mutlak kar açısından bir değerlendirme yapıldığında pamuğun, mısıra göre daha avantajlı olduğu belirlenmiştir. Nispi kar oranları değerlendirildiğinde de (Mısır: 1.01, Pamuk: 1.06) pamuğun mısıra göre daha avantajlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara rağmen ekim alanlarındaki değişimin, üreticilerin büyük çoğunluğunun pamuk yerine mısır tarımına yönelindiklerini göstermektedir. Buna karşın yapılan analizler ışığında, ekonomik kriterlere göre mısıra göre daha karlı ürünün pamuk olduğu söylenebilir. Pamuğun yaklaşık iki kat işçi ihtiyacının olması ve mısıra göre daha fazla girdi yoğun bir üretim olması, mısıra daha cazip hale getirmektedir. Nitekim, Özkan ve Aydın (2012), yaptıkları çalışmada, Menemen'de pamuk üretiminde alet makine kiralalarının, tarım işçisi ücretlerinin yüksek olmasının pamuk ekimini dezavantajlı bir duruma soktuğunu bildirmişlerdir. Üreticilerin pamuk ve mısır üretme sebepleri incelendiğinde mısırın üretiminin kolay ve işçi sıkıntısının olmadığı tespit edilmiştir. Bölgede geçen her yıl tarım işçisi bulmada yaşanan zorluklar ve pamukta hasat makinesinin yetersiz olmasından dolayı hasatta yaşanan sıkıntılar pamuk tarımından en önemli vazgeçiş sebebi olarak gösterilebilir.

Çizelge 5. Mısır ve pamuk üretim masrafları

Giderler	Mısır				Pamuk											
	50 da <	51-100 da	101 da >	İşletmeler ortalaması	50 da <	51-100 da	101 da >	İşletmeler ortalaması								
Ekipman	197.56	199.50	194.50	197.50	270.12	299.87	280.62	284.70								
İşçilik	51.39	38.94	47.43	45.74	95.13	70.54	69.42	77.80								
Tohum	59.86	60.24	59.79	59.98	22.69	23.77	22.55	23.06								
Gübre	106.91	105.31	104.22	105.62	69.85	100.01	95.07	89.14								
İlaç	28.50	26.02	26.22	26.99	81.83	83.47	66.13	77.60								
Su	29.88	33.81	31.18	31.67	32.31	34.13	34.92	33.81								
Döner sermaye faizi	11.85	11.60	11.58	11.69	14.30	15.29	14.22	14.65								
Değişken masraflar	485.94	475.41	474.93	479.20	586.22	627.07	582.92	600.76								
Genel idari giderler	14.58	14.26	14.25	14.38	17.59	18.81	17.49	18.02								
Kira	192.50	213.75	198.18	201.86	240.00	240.63	232.31	237.86								
Sabit masraflar	207.08	228.01	212.43	216.24	257.59	259.44	249.80	255.88								
Üretim masrafları	693.02	703.42	687.36	695.44	843.81	886.51	832.72	856.64								
Verim	1125.00	1162.50	1250.00	1170.93	417.00	532.31	476.54	479.36								
Maliyet TL/kg	0.62	0.61	0.55	0.59	2.02	1.67	1.75	1.79								
Satış fiyatı	0.55	0.56	0.58	0.56	1.34	1.40	1.45	1.40								
Masraf kalemlerinin toplam üretim masrafları ve masraf kalemleri içindeki oranı (%)																
Masraflar	a	b	a	B	a	b	A	b	a	b	a	b	a	b	a	B
Ekipman	28.5	40.7	28.4	42.0	28.3	41.0	28.4	41.2	32.0	46.1	33.8	47.8	33.7	48.1	33.2	47.4
İşçilik	7.4	10.6	5.5	8.2	6.9	10.0	6.6	9.5	11.3	16.2	8.0	11.2	8.3	11.9	9.1	13.0
Tohum	8.6	12.3	8.6	12.7	8.7	12.6	8.6	12.5	2.7	3.9	2.7	3.8	2.7	3.9	2.7	3.8
Gübre	15.4	22.0	15.0	22.2	15.2	21.9	15.2	22.0	8.3	11.9	11.3	15.9	11.4	16.3	10.4	14.8
İlaç	4.1	5.9	3.7	5.5	3.8	5.5	3.9	5.6	9.7	14.0	9.4	13.3	7.9	11.3	9.1	12.9
Su	4.3	6.1	4.8	7.1	4.5	6.6	4.6	6.6	3.8	5.5	3.9	5.4	4.2	6.0	4.0	5.6
Döner sermaye faizi	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4	1.7	2.4
Değişken masraflar	70.1	100	67.6	100	69.1	100	68.9	100	69.5	100	70.7	100	70.0	100	70.1	100
Genel idari giderler	2.1	7.0	2.0	6.3	2.1	6.7	2.1	6.7	2.1	6.8	2.1	7.3	2.1	7.0	2.1	7.0
Kira	27.8	93.0	30.4	93.7	28.8	93.3	29.0	93.3	28.4	93.2	27.1	92.7	27.9	93.0	27.8	93.0
Sabit masraflar	29.9	100	32.4	100	30.9	100	31.1	100	30.5	100	29.3	100	30.0	100	29.9	100
Üretim masrafları	100		100		100		100		100		100		100		100	

a: Toplam masraflar içindeki oranı, b: Masraf kalemleri içindeki oranı

Çizelge 6. Mısır ve pamuk karşılaştırılması

	Mısır				Pamuk			
	50 da <	51-100 da	101 da >	İşletmeler ortalaması	50 da <	51-100 da	101 da >	İşletmeler ortalaması
Verim	1125.00	1162.50	1250.00	1170.93	417.00	532.31	476.54	479.36
Satış Fiyatı	0.55	0.56	0.58	0.56	1.34	1.40	1.45	1.40
GSÜD	618.75	651.00	725.00	655.72	558.78	745.23	690.98	671.10
Üretim masrafları	693.02	703.42	687.36	695.44	843.81	886.51	832.72	856.64
Birim maliyet	0.62	0.61	0.55	0.59	2.02	1.67	1.75	1.79
Mutlak kâr	-74.27	-52.42	37.64	-39.72	-285.03	-141.28	-141.73	-185.54
Nispi kâr	0.89	0.93	1.05	0.94	0.66	0.84	0.83	0.78
GSÜD+Fark Ödemesi	663.75	697.50	775.00	702.56	767.28	1011.39	929.25	910.78
Mutlak kâr	-29.27	-5.92	87.64	7.12	-76.53	124.88	96.54	54.14
Nispi kâr	0.96	0.99	1.13	1.01	0.91	1.14	1.12	1.06

Kaynaklar

- Açıl, A.F. ve Demirci R. 1984. Tarım Ekonomisi Dersleri. T.C. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 880, Ders Kitabı, 245, Ankara. 372 s.
- Alemdar, T., Seçer, A., Demirdöğen, A., Öztornacı, B. ve Aykanat, S. 2014. Çukurova bölgesinde başlıca tarla ürünleri maliyetleri ve pazarlama yapıları. Tarımsal Ekonomi Ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, ISBN: 978-605-4672-65-3.
- Bayramoğlu, Z., Gündoğmuş, E. ve Çelik, Y. 2010. Ankara ili kalecik ilçesinde yetiştirilen sofralık ve şaraplık üzün üretiminin karlılık analizi üzerine bir araştırma. Tarım Ekonomisi Dergisi, 16 (1): 25-31.
- Güneş, T. ve Arıkan, R. 1998. Tarım Ekonomisi İstatistiği. Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları:1049, Ders Kitabı: 305, Ankara.
- Kıral, T., Kasnakoğlu, H., Tatlıdil, F., Fidan, H. ve Gündoğmuş, E. 1999. Tarımsal Ürünler için Maliyet Hesaplama Metodolojisi ve Veritabanı Rehberi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü, Yayın No: 37, Ankara.
- Kızılaslan, N. ve Kızılaslan, H. 2005, Türkiye’de Kimyasal Gübre Kullanımı ve Tokat İli Artova İlçesinde Kimyasal Gübredeki Uygulamalar. Gübreleme-Çevre İlişkileri, Yayın No:129, ISBN:975-407-175-6 Tokat.
- Özalp, A. ve Yılmaz, İ. 2013. Antalya ili nar üretiminde girdi kullanımı, karlılık ve verimlilik analizi. Akdeniz Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Dergisi, 26 (1): 19-26.
- Özkan, E. ve Aydın, B. 2012. Türkiye’nin farklı bölgelerindeki çeşitli tarımsal ürün maliyetlerinin ve etkileyen unsurların karşılaştırılmalı değerlendirilmesi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 5(1): 134-138.
- Tanrıvermiş, H. 2000. Orta Sakarya Havzasında Domates Üretiminde Tarımsal İlaç Kullanımının Ekonomik Analizi. Tarımsal Ekonomi Araştırma Enstitüsü Yayın No: 42, Ankara.
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu, www.tuik.gov.tr, (Erişim tarihi: 01.12.2015) 2014.
- Yamane, T. 1967. Elementary Sampling Theory. Prentice-Inc., Englewood. Cliffs, N. J., USA.